

„Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм”

2023/2024 н.р. Майбуття. 2023. № 13-16 (708-711). С. 50–53.

5. Як і навіщо реформувати шкільні бібліотеки: інтерв'ю з Тетяною Стус. URL: https://znayshov.com/News/Details/Yak_i_navishcho_reformuvaty_shklni_biblioteku_interviu_z_tetianoiu_stus (дата звернення: 11.03.2024).

Олена ІВАШИНА,

викладач математичних дисциплін

Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка”

Полтавської обласної ради

м. Кременчук, Україна

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

*Якщо б ми повністю використовували
свої здібності, то самі здивувалися
з отриманими результатами.*

Томас Едісон

Часто вчителі математики обговорюють питання „Яким чином зробити вивчення математики, яке багатьом учням здається непосильним, цікавим і доступним кожному? Яким чином сприяти отриманню учнями такого важливого і необхідного багажу знань, який стане основою та підґрунтям розвитку активного і творчого пошуку молодшого школяра, так, щоб не перетворити навчальний процес на тільки ігрову діяльність або розвагу?”.

На сьогодні розвиток творчого мислення учнів на уроках математики – одна з актуальніших проблем сучасної педагогіки. Вирішення цієї проблеми направлене на поліпшення процесу засвоєння знань, формування пізнавальних мотивів, самостійності учнів, розвитку їх пам'яті, творчого мислення і уяви школярів початкової школи.

Для сучасної стратегії розвитку національної школи характерним є зростання уваги до особистості школяра та його особистого простору. Тому одне із першочергових завдань сучасної шкільної освіти полягає у відкритті творчих здібностей кожної дитини, наданні своєчасної, а головне кваліфікованої допомоги на шляху власного творчого розвитку кожної особистості.

Також хочеться відмітити, що на сьогодні і серед науковців, і серед практиків побутує думка, згідно якої кожна дитина є обдарованою у певній сфері діяльності. Таким чином, реалії сьогодення передбачають створення максимально сприятливих умов для розвитку творчих здібностей під час вивчення усіх дисциплін початкової школи. Як результат – сучасні освітяни повинні не тільки планувати, організовувати та проводити навчальний процес, а ще й забезпечувати можливість учасника навчального процесу не просто засвоювати знання, уміння і навички, але й знаходити їх творче застосування. Так в сучасній педагогіці проблема творчості та розвитку творчих здібностей учнів досить не нова, але потребує постійного вивчення. Її досліджували численні психологи, фізіологи, філософи, педагоги. Особливої уваги заслуговують дослідження педагогічних нюансів формування творчих здібностей М. Монтесорі, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін., а методичні аспекти застосування математики для розвитку творчого потенціалу дітей, зокрема, – М. Богдановича, Я. Козака, Ф. Рівкінда, С. Скворцової та ін.

Під творчими здібностями будемо розуміти стійкі властивості людини, що виявляються у її навчальній, виробничій та іншій діяльності та становлять необхідну і важливу умову її творчого розвитку. Вони полягають в умінні виконувати міркування виходячи за рамки сформованих заздалегідь вимог, відхилятися у процесі мислення від звичних традиційних норм, генерувати найрізноманітніші оригінальні ідеї, знаходити нестандартні способи практичного розв'язання різних завдань. Тому, основне завдання учителів початкових класів під час вивчення математики полягає у використанні засобів навчання математики для виховання особистості здатної ефективно діяти в

„Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм”

умовах сьогодення, і у неостанню чергу творчої людини, котра може і вмiє використовувати набуті на уроках знання, уміння та навички для вирішення практичних завдань, як звичних, так і неординарних.

Для розвитку творчого мислення учнів на уроках математики у початковій школі вчителі можуть використовувати цілу низку педагогічних засобів. Серед них можна виділити:

1) обґрунтоване поєднання традиційних і новітніх форм, методів, засобів навчання;

2) використання активних і інтерактивних методів навчання; View metadata, citation and similar papers at core.ac.uk brought to you by CORE provided by Electronic Eastern European National University...

3) доцільний підбір змісту навчального матеріалу;

4) використання проблемного навчання із опорою на зону найближчого розвитку школярів;

5) створення емоційно-доброзичливої пошукової атмосфери;

6) використання ситуації успіху, котра позбавить учнів боязні самостійної роботи, висування власних стратегій діяльності тощо.

В таких умовах навчання та мислення школярів стає гнучким, самостійним, дедалі рідше піддається впливу шаблонів, звичних схем діяльності. Так, наприклад, у першому класі можна запропонувати учням завдання на асоціювання та порівняння під час вивчення цифр. Наприклад, давати учням завдання визначити на що, на їхню думку, схожа та чи інша цифра пояснити, чому. За допомогою такого простого прийому у дітей будуть розвиватись уява та фантазія, якості надзвичайно важливі для розвитку творчих здібностей. Ще одним цікавим завданням для дітей є розв'язування віршованих задач. Такі задачі, як правило, є не складними й використовуються для усної лічби. Учні на слух сприймають римовані рядки задачі і це сприяє виробленню у них навичок римування. Для розвитку художніх здібностей можна також використовувати математичні-розмальовки. Подібні завдання сприятимуть формуванню відчуття кольорової гами дітьми, а також навчать їх гармонійно

поєднувати кольори, забезпечують розвиток здатності до самостійної творчості й створення прекрасного.

Для того, щоб краще розвивати творчі здібності учнів, після розв'язування задач із підручника, доцільно пропонувати учням змінити їх умови і дати відповідь на запитання на зразок: „Що буде, коли...“, „Якщо..., то ...“. Варто практикувати і самостійне складання учнями задач за малюнком, за короткою умовою, за певними даними. Також варто пропонувати учням скласти власні задачі, які б найбільш повно виражали головне і найсуттєвіше в змісті вивченого матеріалу. Таке завдання дозволяє учням визначити базові змістовні зв'язки між окремими складовими пройденого матеріалу та перевірити рівень сформованості базових знань з теми. Складання задачі часто вимагає певних роздумів, які під час розв'язку готових задач не потрібні. Тому складання задач сприяє розвитку творчого мислення учнів, розвиває логіку та здатність висловлювати власну думку.

А от учням четвертого класу, уже варто пропонувати математичні творчі роботи у формі групових чи індивідуальних проектів. Рекомендовано давати такі роботи один раз на рік, адже вони потребують тривалого дослідження. Час для виконання близько 1-2 тижнів, щоб учні мали змогу систематизувати зібраний матеріал та оформити роботу, підготувати презентацію створеної роботи. Такі проекти можуть полягати у складанні загадок, головоломок, хрестиківок (кресвордів), написанні математичних казок, оповідань, віршів, створенні карти цікавої математики і її мешканців тощо. Для захисту таких робіт відводиться певний урок. Так як часові рамки уроку не дозволяють зачитати всі роботи, то вчитель може створити виставку робіт і проаналізувати їх. До оцінювання робіт можна залучати і учнів, наприклад, голосуванням за кращу роботу, на кшталт призу глядацьких симпатій. Окрім повторення математичних термінів, під час виконання такого виду завдань, учні також дізнаються щось нове, розширюють свій кругозір та розвивають творчі здібності.

„Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм”

Враховуючи вище сказане, можна констатувати, що розвиток творчих здібностей молодших школярів – це важливий психолого-педагогічний процес, основними умовами реалізації якого є активація здібностей, пізнавального інтересу до навчання, а також науково-діяльного і евристичного мислення. На сьогодні особливої гостроти набула проблема формування творчого потенціалу молодших школярів на уроках математики, яка вимагає актуалізації та пошуку більш сучасних шляхів її вирішення. Так як розвиток творчих здібностей – це надважливий психолого-педагогічний процес, у якому навчання, розвиток і виховання проявляються у своїй цілісності, то він вимагає від сучасного вчителя забезпечення цілої низки умов для гармонійного розвитку учня, врахування індивідуальної траєкторії розвитку кожного школяра, вміння підбирати найбільш доцільні завдання для досягнення освітньої мети, здатності плідної співпраці з учнями, що базується на взаємоповазі, взаємопідтримці.

При цьому основними умовами розвитку творчих здібностей молодших школярів є:

- побудова і реалізація процесу навчання на базі теоретичного мислення;
- використання проблемного навчання і евристичних методів навчання;
- забезпечення комфортної атмосфери та психологічно сприятливого клімату для розвитку самостійності, уяви, математичної логіки, фантазії, життєвих компетентностей;
- опора на зону найближчого розвитку дитини, диференційований та індивідуальний підхід;
- вміння розв’язувати будь-яку математичну задачу, як стандартну, так і не стандартну, різними способами та аналізувати їх ефективність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробйова Т.В. Формування креативних здібностей молодших школярів у процесі розв’язання навчальних завдань: автореф. кан. пед. Наук: 13.00.09 / Тернопіль, 2014. 19 с.

2. Єрмакова С. М. Розвиток креативного мислення учнів початкових класів.

<http://klasnaocinka.com.ua/en/article/rozvitok-kreativnogo-mislennya-uchniv-pochatkovikh.html>.

3. Павленко В.В. Педагогічні умови для розвитку креативності учнів у сучасному педагогічному процесі. *Проблеми освіти: збірник наукових праць*. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України. – Вінниця: ТОВ «Нілон-ЛТД», 2018. – Вип. 88 (частина 2). 246 с. С. 138-148.

4. Черноус В. Творчі здібності особистості: визначення, сутність, структура. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 5. (ч. 1). с. 82-87.

5. Шрагіна Л. І. Технологія розвитку креативності. Київ: Шк. світ, 2010. 160 с.

Людмила ОСТАПКО,

асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти
Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка” Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

Тетяна ГОДЗЬ,

викладач циклової комісії фахових методик початкової освіти
Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка” Полтавської обласної ради
м. Кременчук, Україна

ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Сучасний етап розвитку освіти в Україні потребує створення належних умов освітнього процесу для кожної дитини незалежно від її загальних і спеціальних потреб, особливостей соціалізації, культурного рівня, ціннісних орієнтацій. Державна система залучення дітей з особливими освітніми